

Лариса Савченко,

кандидат педагогічних наук, доцент,
Криворізький національний університет
(м. Кривий Ріг)

Larysa Savchenko,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Kryvyi Rih National University
(Kryvyi Rih)

УДК 370.48
ББК 370.65

РЕЗУЛЬТАТИ ВПРОВАДЖЕННЯ СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ПЕДАГОГІЧНОГО ДІАГНОСТУВАННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

THE RESULTS OF STRUCTURAL AND FUNCTIONAL MODEL OF TEACHING DIAGNOSING THE QUALITY OF TRAINING FUTURE TEACHERS TO THE PROFESSION

Розглянути результати впровадження структурно-функціональної моделі педагогічного діагностування якості підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності. Педагогічна діагностика як система методів і засобів слугує підґрунтям для вивчення труднощів у роботі, допомагає з'ясувати сильні чи слабкі моменти педагогічної діяльності, окреслити оптимальні шляхи подальшого підвищення якості освіти майбутніх учителів. Показана технологія реалізації структурно-функціональної моделі педагогічного діагностування якості освіти. Розроблені етапи впровадження педагогічного діагностування підготовки майбутніх учителів базовані на дотриманні обґрунтованих педагогічних умов.

Ключові слова: педагогічна діагностика, модель, структурно – функціональна модель, якість освіти.

In article results of introduction of structurally functional model of pedagogical diagnosing of quality of training of future teachers to professional activity are considered. Pedagogical diagnostics as system of methods and means forms a basis for studying of difficulties in work, helps to find out the strong or weak moments of pedagogical activity, to outline optimum ways of further improvement of quality of education of future teachers. The technology of realization of structurally functional model of pedagogical diagnosing of quality of education is shown. The developed stages of introduction of pedagogical diagnosing of training of future teachers based on observance of reasonable pedagogical conditions.

Key words: pedagogical diagnostics, model, structurally - functional model, quality of education.

В статье рассмотрены результаты внедрения структурно-функциональной модели педагогического диагностирования качества подготовки будущих учителей к профессиональной деятельности. Педагогическая диагностика как система методов и средств служит основой для изучения трудностей в работе, помогает выявить сильные или слабые моменты педагогической деятельности, очерчивает оптимальные пути дальнейшего повышения качества образования будущих учителей. Показана технология реализации структурно-функциональной модели педагогического диагностирования качества образования. Разработанные этапы внедрения педагогического диагностирования подготовки будущих учителей базируются на соблюдении обоснованных педагогических условий.

Ключевые слова: педагогическая диагностика, модель, структурно - функциональная модель, качество образования.

Постановка проблеми. В умовах руху України до структур Європейського Союзу та реформування української системи освіти її якість стає важливим орієнтиром, що зміцнює авторитет і конкурентоспроможність на міжнародній арені. На необхідності створення в Україні системи оцінювання знань, систематичного моніторингу й аналізу актуальних освітніх проблем наголошено передусім у документах, що регламентують впровадження Болонського процесу в європейських державах. Розбудова національної системи освіти активізувала педагогічні пошуки, зокрема в аспекті оптимальної організації навчально-виховного процесу, який поєднує практичні дії й аналітичний процес: планування, педагогічний аналіз, коригування, збір інформації, оцінювання відомостей, контроль, стимулювання. Однак донині немає єдиного погляду на зміст таких понять, як управління, керування, функції підвищення якості освіти. Педагогічна діагностика як система методів і засобів слугує підґрунтям для вивчення труднощів у роботі, допомагає з'ясувати сильні чи слабкі моменти педагогічної діяльності, окреслити оптимальні шляхи подальшого підвищення якості освіти майбутніх учителів.

Поняття «модель» – полісемантичне, означає зразок якогось об'єкта чи системи об'єктів, який представлений у найбільш загальному вигляді за певної схематизації структурних компонентів і зв'язків між елементами, відтворює лише окремі його сторони, характеристики, властивості, функції. Модель являє собою систему, штучно створену людиною, що відтворює об'єкт дослідження й у процесі вивчення дає змогу отримати нову інформацію про цей об'єкт. Терміном «модель» оперують тоді, коли хочуть відобразити об'єкт, процес або сукупність явищ за допомогою інших об'єктів, процесів, явищ, які більш глибоко вивчені, зрозумілі, досліджені, або коли в суб'єкта виникає потреба пізнати, обґрунтувати й пояснити незрозумілі явища та поняття.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Порушеній проблемі присвячено низку наукових досліджень. Сучасні вітчизняні й зарубіжні вчені студіюють якість освіти у філософському та педагогічному (В. Андрущенко, В. Астахова, К. Астахова, С. Гончаренко, М. Згуровський, В. Кремень, М. Култаєва, М. Лукашевич, В. Лутай, М. Михальченко, І. Надольний, С. Ніколаєнко, В. Огнев'юк, І. Предборська, О. Савченко, В. Ткаченко та ін.); соціальному й управлінському аспектах (О. Величко, В. Вікторов, А. Гофрон, Т. Гусен, Д. Дзвінчук, Б. Жебровський, А. Тайджман). Управління якістю освіти на різних рівнях організації схарактеризовано в працях М. Альберта, М. Вебера, М. Вудкока, М. Мескона, С. Паркінсона, Т. Пітерса, Ф. Тейлора, П. Уотермана, А. Файоля, М. Хедоурі, Л. Якоккі та інших авторів. На необхідності пошуку умов, що оптимізують якість професійної підготовки майбутніх учителів, зосереджують увагу А. Богуш, Е Карпова, Л. Кондрашова, А. Кузьмінський, В. Луговий, О.Ляшенко, Н. Ничкало. На значущості творчого потенціалу особистості майбутнього вчителя та його ролі в забезпеченні якості освіти акцентують Л. Одерій, С. Сисєва й інші.

Сутність педагогічної діагностики (О. Андрієнко, О. Белкін, А. Біне, Б. Бітінас, О. Демченко, Л. Денякіна, Л. Катаєв, А. Кочетов, Б. Кулагін, А. Огарков, І. Підласий, Н. Розенберг, Д. Чернилевський, С. Шандрук, А. Шаталов); проблема діагностики й удосконалення професійної діяльності викладача (Ю. Алферов, С. Архангельський, А. Бляшевська, В. Бондар, А. Верхола, Є. Дорошенко, І. Зязюн, Н. Кузьміна, Л. Одерій, Г. Цехмістрова);

Мета статті. Розглянути результати впровадження структурно-функціональної моделі педагогічного діагностування якості підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Алгоритм упровадження педагогічної діагностики в навчально-виховний процес вищої педагогічної школи передбачає такі етапи:

1) підготовчо-організаційний етап (організація діагностичного контролю) прогнозує формулювання мети, опис об'єкта, затвердження термінів проведення, вивчення літератури;

2) практично-конструктивний етап (пошук слабкої ланки (проблеми) у навчально-виховному процесі) – система фіксації, сутність якої полягає в зборі інформації шляхом спостережень, співбесід, тестувань, анкетувань, проведення контрольних робіт;

3) аналітичний – механізм відстеження (обґрунтування причин виникнення слабкої ланки (проблеми)), аналіз і систематизація отриманої інформації, розроблення рекомендацій та пропозицій щодо подальшого корегування роботи й формулювання висновків;

4) технологічний – механізм корекції; шляхом упровадження технологій налагоджують зворотний зв'язок; добір технологій корекційного впливу за допомогою інструментарію.

Технологія реалізації структурно-функціональної моделі педагогічного діагностування якості освіти включає в себе:

- відбір текстів, розроблення анкет, протоколів для фіксації результатів спостереження та іншої документації для комплексного оцінювання педагогічної діяльності майбутнього вчителя;
- збирання, оброблення й аналіз результатів діагностики та додаткової інформації;
- загальне оцінювання освітньої діяльності педагогічного колективу чи окремих викладачів;
- складання звіту на підставі аналізу результатів діагностики;
- розроблення рекомендацій для майбутніх учителів та педагогічного колективу стосовно вдосконалення професійної діяльності;
- підготовка матеріалів до публікації.

Готовність студентів до педагогічної діагностики схарактеризована як складне особистісне утворення, що забезпечує результативність професійної діяльності вчителя і включає знання з педагогічної діагностики, уміння розв'язувати діагностичні завдання, оцінювати результати роботи, контролювати діяльність студентів, прогнозувати та проектувати результати професійної діяльності майбутнього вчителя.

Реалізація моделі педагогічної діагностики передбачає:

- окреслення найближчих і перспективних завдань із досягнення мети педагогічної діагностики, прогнозування проміжних та кінцевих результатів;
- координацію діяльності всіх об'єктів моніторингу, що забезпечують освітній процес університетського освітнього середовища;
- збирання й накопичення інформації про успішність і якість знань студентів, створення банку даних, надання індивідуальної підтримки студентам та педагогам;
- визначення рівня професійної компетентності вчителів, рівня готовності, вимог і можливостей кожного педагога працювати в режимі особистого розвитку та в режимі розвитку конкретного студента;
- організацію аналізу, узагальнення й поширення результатів педагогічної діагностики через інформаційні педагогічні ради, засідання, батьківські збори, індивідуальні бесіди з педагогами, студентами.

Варто наголосити, що розроблені етапи впровадження педагогічного діагностування підготовки майбутніх учителів базовані на дотриманні обґрунтованих педагогічних умов. Так, на першому курсі Криворізького педагогічного інституту ВНЗ «КНУ» технолого-педагогічного факультету викладають курс «Вступ до спеціальності», у ході опанування дисципліни вивчають методи наукового дослідження. Емпіричні методи пов'язані з чуттєвим знанням людини (через відчуття, сприйняття, уявлення), до цієї групи належить спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент. Теоретичні методи вможливають оволодіння науковими знаннями через вивчення здобутків у різних галузях науки. Емпіричне пізнання слугує основою для теоретичного знання. Для формулювання певних теоретичних узагальнень (висновків) спочатку необхідний збір інформації, що відбувається емпірично. Керуючись відомостями емпіричного

характеру, студент опрацює їх аналітично, систематизуючи результати у вигляді певної теорії. Наприклад, студенти складають анкети для вивчення читацьких інтересів учнів, розробляють питання для бесіди з теми «Порушення дисципліни в класі», «Бесіда з учнем, який не встигає», «Бесіда з активом класу для проведення чергування в школі».

Згодом завдання ускладнюються, пропонуючи, наприклад, скласти бібліографічні картки з наукової теми (тематика робіт запропонована на вибір: «Які труднощі (проблеми) існують в учителя на сучасному етапі розвитку суспільства»; «Які перспективи (можливості) вчительської професії»; «Професійна компетентність майбутнього педагога»; «Культура педагогічного спілкування»; «Конфлікти в системі «учитель – учень»); написати твори: «Чому я вибрав(ла) професію вчителя»; «Моя перша вчителька»; «Сучасний портрет учителя»; «Як я готував(ла) себе до вибору професії»; «Я і мої сподівання щодо професії вчителя»; «Етюди про вчителя»; «Мій ідеал учителя»; «Учитель майбутнього». Залік із курсу «Вступ до педагогічної діяльності» передбачає теоретичні питання щодо методів педагогічної діагностики та розв'язання педагогічних ситуацій. Наприклад: 1. Вас запросили на телебачення виступити про професію вчителя. Що б Ви сказали телеглядачам? Яким чином Ви агітували б молодих людей вступати до педагогічного ВНЗ? 2. Чи є, на Ваш погляд, протипоказання до професії вчителя (якщо так, то обґрунтуйте свою відповідь). 3. Доведіть, що продуктивність, якість праці й особа вчителя багато в чому залежать від ставлення суспільства. 4. Доберіть приказки, прислів'я, висловлювання й вірші про вчителя та особливості його праці. 5. Проаналізуйте умови роботи вчителів, вихователів в освітніх установах міста. Які негативні наслідки для вчителів та учнів має, наприклад, дефіцит педагогічних кадрів? 6. Розробіть тестові завдання за 1–4 темами курсу «Вступ до педагогічної діяльності». 7. Покликання – це свідомо спрямованість особи до певної діяльності. Які здібності, знання й уміння необхідні для її виконання, переконаності в тому, що ця робота найбільш підходить і стане справою всього життя.

Для занурення студентів в освітнє університетське середовище запропонована підготовка стінних газет із життя першокурсників, проведення виховних заходів, як-от: «Посвячення першокурсника», «Студентська осінь першокурсника»; захист рефератів із вибраної наукової теми. У ході підготовки до занять і залікових кредитних модулів студентам пропонують використовувати мультимедійні засоби та інформаційно-комунікативні технології навчання.

Нижче подано приклад застосування методів педагогічної діагностики на першому курсі технологічного педагогічного факультету Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «КНУ».

Таблиця .1

Використання методів педагогічної діагностики на першому курсі технологічного педагогічного факультету

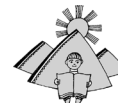
Змістові блоки	Дисципліни, які вивчають на першому курсі	Методи педагогічної діагностики
1. Психолого-педагогічна підготовка.	Вступ до спеціальності.	Анкети, бесіди, спостереження, розв'язання педагогічних ситуацій, написання творів, випуск студентської газети, захист рефератів, складання тестів до 1–4 тем курсу.
2. Професійно-предметна підготовка.	Технологія швейного виробництва. Матеріалознавство.	Аналіз діяльності студентів. Тестовий контроль.
3. Варіативна частина.	Комп'ютерна графіка.	Створення дизайн-проектів, інтелектуальних завдань, галереї творчих робіт.

На етапі формуального експерименту в експериментальній групі КПІ упроваджено розроблену методику діагностичного контролю знань студентів, натомість контрольна група продовжила навчатися за традиційною методикою. Після проведення експерименту знову реалізовано контрольну педагогічну діагностику з використанням тих самих методів дослідження, що й під час констатувального експерименту. Ефективність застосування обґрунтованої методики формування знань, умінь і навичок на заняттях технологічного педагогічного факультету ДВНЗ «КНУ» КПІ перевірено за допомогою аналогічних критеріїв (табл. 2).

Таблиця 2.

Результати формуального експерименту

Критерії й рівні	Контрольна група		Експериментальна група	
	Студ.	%	Студ.	%
<i>1. Рівень якості знань студентів</i>				
Високий рівень	40	33,3	60	50,0
Середній рівень	50	41,7	40	33,3
Низький рівень	30	25,0	30	25,0
<i>2. Вияв зацікавлення студентів до навчання</i>				
Високий рівень	40	33,3	70	58,3
Середній рівень	50	41,7	30	25,0
Низький рівень	30	25,0	20	16,6

3. Ставлення студентів до курсів професійно-предметної спрямованості

Високий рівень	10	8,3	70	58,3
Середній рівень	60	50,0	40	33,3
Низький рівень	50	41,7	20	16,6

На підставі осмислення результатів педагогічного експерименту за критерієм «Рівень якості знань студентів» зроблено висновок, що кількість студентів із високим рівнем якості засвоєння знань в експериментальній групі збільшилася до 50,0 %, у контрольній групі – не змінилася; чисельність осіб, які мали середній рівень якості знань, в експериментальній підгрупі знизилася до 33,3 %, у контрольній – до 41,7 %; кількість респондентів із низьким рівнем в експериментальній групі залишилася такою самою, а в контрольній – збільшилася до 25,0 %.

Для з'ясування впливу окреслених умов на підвищення якості освіти студентів проаналізовано динаміку: рівня пізнавальної активності; рівня професійного інтересу; характеру самооцінювання; ступеня стурбованості студентів якістю оцінювання своїх досліджень. Динаміку рівнів сформованості пізнавальної активності студентів експериментальних і контрольних груп відображено в табл. 3.

Отримані експериментальні дані засвідчують вплив виокремлених педагогічних умов підвищення якості освіти на зменшення кількості студентів з елементарним рівнем розвитку пізнавальної активності: на 30,5 % в експериментальній групі, порівняно з 14,3 % у контрольній групі.

Таблиця 3.

Динаміка рівнів пізнавальної активності студентів (у %)

Рівень пізнавальної активності	Експериментальна група			Контрольна група		
	Констатувальні дані	Контрольні дані	Приріст	Констатувальні дані	Контрольні дані	Приріст
Низький	50,4	19,9	-30,5	59,7	45,4	-14,3
Середній	37,4	62,4	+25,0	32,1	44,7	+12,6
Високий	12,2	15,6	+3,4	8,2	9,9	+1,7

Унаслідок проведеної роботи, зростає, хоч і несуттєво, кількість студентів, рівень пізнавальної активності яких став високим (приріст становив 3,4 %).

За підсумками експериментальної роботи зафіксовано позитивну динаміку в характері пізнавального інтересу в усіх експериментальних групах (табл.4). Кількість студентів зі стійким пізнавальним інтересом збільшилася в усіх експериментальних групах, причому динаміка в цілому однакова. Слід зазначити, що в контрольних групах кількість студентів зі стійким пізнавальним інтересом майже не змінилася.

Таблиця 4.

Динаміка характеру пізнавального інтересу (приріст у %)

Група	ЕГ (123 особи)	КГ (109 осіб)
Стійкий	+47,75	+6,25
Ситуативний	-47,75	-6,25

Аналіз отриманих результатів доводить позитивні зрушення в студентів експериментальних груп у розвитку загальнонавчальних умінь, без яких реалізація самостійної роботи неможлива. У табл. 4. відображено динаміку загальнонавчальних умінь, що, на нашу думку, є найбільш вагомими для організації самостійної роботи студентів.

Висновки. Отже, результати експериментальної роботи довели доцільність дотримання сукупності розробленої методики, виокремлених педагогічних умов, оскільки це суттєво позначилося на зростанні рівнів структурних компонентів педагогічної діагностики й основних її показників: пізнавальної активності, професійному інтересі, якості самостійної діяльності студентів, адекватності самооцінювання, яке надає впевненості в тому, що це в майбутньому сприятиме якісному професійному зростанню фахівців, їхньому самовдосконаленню.

1. Луговий В. І. Управління освітою : навч. посіб. [для слухачів, аспірантів, докторантів спец. «Державне управління»] / В. І. Луговий. – К. : Вид-во УАДУ, 1997. – 302 с.
2. Лукіна Т. Моніторинг якості освіти. Теорія і практика / Т. Лукіна. – К. : Видавничий дім «Шкільний світ», 2006. – 289 с.
3. Підласий І. П. Діагностика та експертиза педагогічних проектів : навчальний посібник / І. П. Підласий. – К. : Україна, 1998. – 343 с.